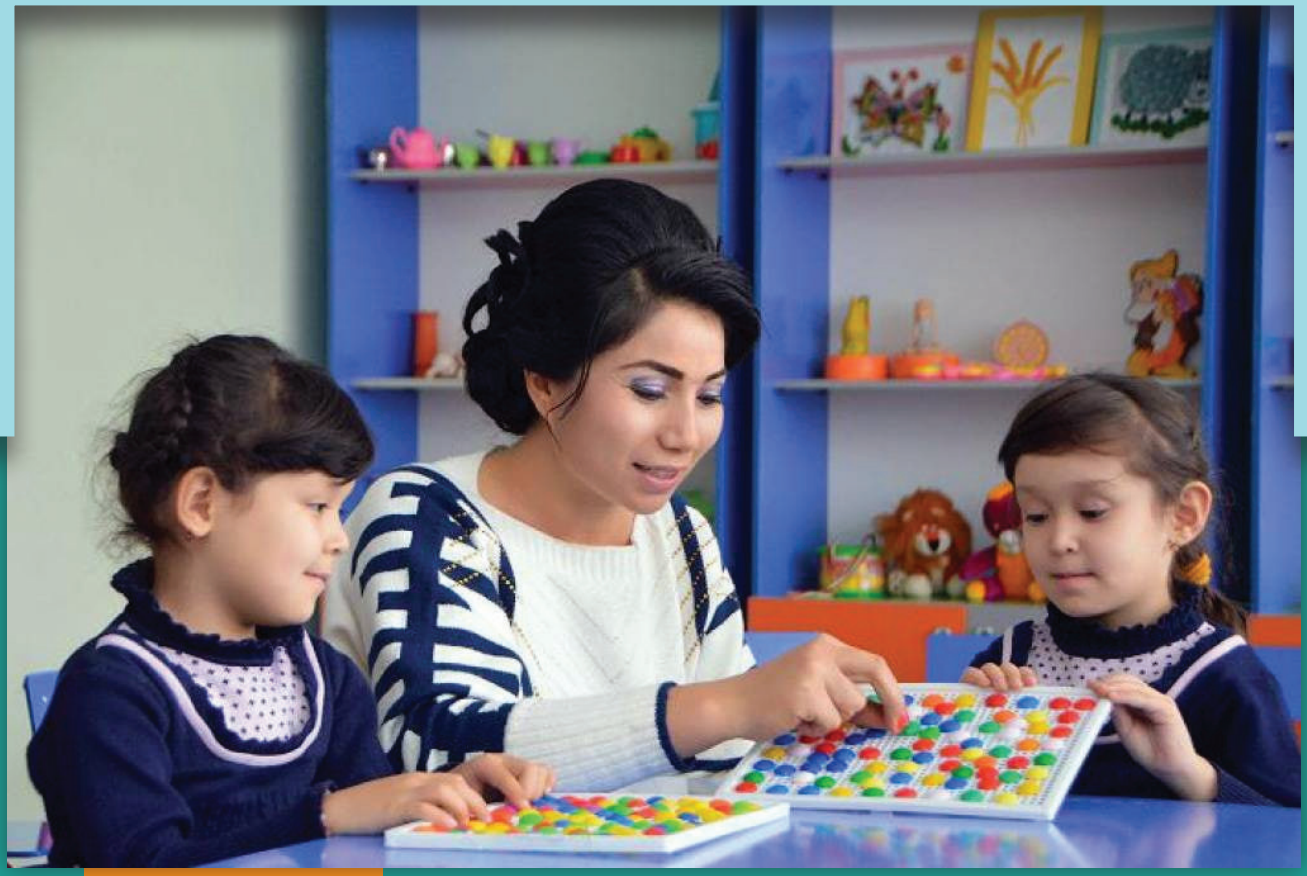
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(1)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 380 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Doctor of Philosophy (PhD) in Psyçology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Şoumarov Ğ. B. – Doctor of Psyçological Sciences, Academician
Qirğizboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Persçool and Sçool Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Şaripov Ş.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Şermuhammadov B.Ş. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoşev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psyçological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psyçological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep Özyurek – Doctor of Psyçological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Ça – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psyçological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Ş. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Çief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi Özbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Şomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psyçological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psyçological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Ş.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Teçnical Sciences
Yuldaşeva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldaşeva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Taşkent State University of Economics
Aşurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psyçology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Presçool and Sçool Education of the Kaşkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researçer of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonida deontologik tamoyillar asosida nizolarni boşqariş 10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Sun'iy intellekt asosida maktab öquvçilarining matematik xatolarini diagnostika qiliş va individual tavsiyalar şakllantirişning gibrid adaptiv modeli 15
Abdullayeva Nazokat Isayevna, Abdurazzoqova Zebuniso Tolmas qizi

Harbiy xizmatçilarning pedagogik mahoratini oşirişning ilmiy-metodik asoslari 21
Yadgarov Ravşan Ergaşeviç

Inklyuziv ta'limda logopedik texnologiyalardan foydalaniş metodikasi 27
Ikramova Dilafruz Furqat qizi, Ilhomova Malikaxon Dilşod qizi

Faoliyat markazlari vositasida maktabgaça yoşdagi bolalarning raqamli savodxonligini şakllantiriş metodikasi 30
Jo'rayeva Gulira'no Nazirjon qizi

Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda an'anaviy naqqoşlik san'atining pedagogik imkoniyatlari 36
Rözmetov Quvondiq Şanazaroviç

Pedagogik hamkorlik asosida ösmir yoşdagi öquvçilarda ijtimoiy voqelikka sezgirlikni tarbiyalaş mexanizmlari 42
Bazarova Gulnoza Ziyodulla qizi

Talabalarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini jismoniy madaniyat vositasida rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 47
Imomov Asliddin Abdurazoqoviç

Harakatli öyinlar yordamida boşlanğiç sinf öquvçilarining harakat faolligini oşiriş usullari 51
Ernazarova Ziyoda Erkin qizi

Sun'iy intellektning inson fikrlaş qobiliyatiga ta'siri: intellektual rivojlaniş uçun imkoniyatlar va tafakkur zaiflaşuvi xavfi 55
Tölaganov Abdumalik Abdiraximoviç

Jadidçilik harakatining vujudga kelişining ijtimoiy-tarixiy şart-şaroitlari 60
Nişonov Muhammad Bahodir öğli, Pulatov Şerdor Nematjonoviç

Maktabgaça ta'lim taşkilotlari direktorlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirişning nazariy-metodologik asoslari 66
A'zamova Malohat Nadjimovna

Söz yasalişi, morfologiya va sintaksisning özига xos xususiyatlari 70
Bobojanov Şaripboy Xudoşukiroviç

Inklyuziv ta'limda diskriminatsiyani oldini oliş va ularni psixologik qöllab quvvatlaş tamoyillari 74
Bozorova Muxlisa

Neyro logopediya va biometriya 78
Foiqova Diyora Anvar qizi

Bölajak öqituvçilarning metakognitiv faoliyatini rivojlantirişda refleksiv topşiriqlardan foydalaniş 83
Ibrohimova Şahlo Umarali qizi

3–4-sinf öquvçilarining badiiy asarlar öqişga qiziqişini oşirişning metod, şakl va vositalari 88
Rasulova Zohida Sindorovna

Raqamli ta'lim muhitida kasbiy-refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirişning metodik tizimini integratsiyalaş 92
Talabova Dilrabo Tolibova

Informatika va uni öqitiş metodikasi fanini öqitişda adaptiv öquv dasturlari va virtual laboratoriyalardan foydalanişning metodik tizimi 98
Xomidov Zohidjon Adhamjon öğli

Развитие профессиональной компетентности будущих педагогов в условиях цифровизации образования 104
Шаланков Константин Константинович

Pedagogik loyihalaştiriş orqali öquvçilarning şaxsiy va ijtimoiy rivojlanişini ta'minlaş 109
Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyeviç, Nazarova Nilufar Ismailovna

Dual ta'lim va refleksiv kompetensiya: pedagog kasbiy rivojlanişining yangi imkoniyatlari 113
S. R. Mansurova

Bixevioristik yondaşuv futurologik könikmalarni rivojlantiruvçi pedagogik va psixologik omil sifatida 118
Nişonov Nodir Alimjanoviç

Linguoculturological Features of the Concept "Respect And Esteem" in English and Uzbek Cultures 121
Naimova Dildora Kaxramonovna

Klasterli yondaşuv asosida bölajak pedagoglarning forsayt kompetensiyasini rivojlantiriş 125
Sotbarov Atabek Asilbek öğli

Nizolar paydo bölişining psixologik omillari 132
Olimov Saydullo Soxobjonoviç

Matematikadan milliy öquv dasturi loyihasi mazmuni haqida 141
Djumayev Mamanazar Irgaşeviç

Professional Requirements for Prospective English Language Teachers in Teaching Writing to Students With Special Educational Needs 149
D. X. Saydazimova

"Bilingval öquv muhiti" va "kreativ modellaştiriş" tuşunçalarining mazmuni va özaro boğliqligi 154
Djabbarova Feruza Odilovna

Texnologiya darslarida sun'iy intellekt vositalari orqali öquvçilarning ijodiy fikrlaş qobiliyatini rivojlantiriş imkoniyatlari 161
Raxmatov A'zam Aşur öğli, Tursunova Sevara Jamşid qizi

Autistik spektr buzilişli bolalarning luğat boyligini rivojlantiriş va muloqot ko'nikmalarini şakllantiriş metodikasi 165
Tuxtayeva Maxfirat

Maktabgaça tayyorlov yoşdagi bolalarga ekologik ta'lim-tarbiya berişda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalaniş yöllari, şakl va vositalari 170
O'razova Maqsuda Şuhratning qizi

Raqamli hamkorlikda refleksiya va muqobil yeçimlarni yaratişning metodik imkoniyatlari 175
Yusupov Muxtorbek Roximoviç

Multimodal ta'lim texnologiyalari asosida pedagogik kadrlarni tayyorlaşning integrativ ilmiy-metodik tizimi 179
Sultonova Zaxro Baxtiyor qizi

Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanişning maktab matematika ta'limidagi imkoniyatlari va çeklovlari 186
Almuratov Shavkat Narpulatovich, Turdiqulova Xulkaroy Anvarovna, Yuldasheva Aziza Azamat qizi, Razzoqova Mahliyo Naimjonovna

Qalbing orom olar maqom eşitsang: özbek milliy mumtoz musiqa san'atining falsafiy, psixo-emotsional va ilmiy-akustik asoslari 192
Ergashxonov Baxodirxon Toxirxon o'g'li

Milliy qadriyatlar asosida bolalarning ijtimoiy moslaşuvini ta'minlaşda maktabgaça ta'lim taşkiloti va oila hamkorligi 197
I. N. Hasanova, Boymirzayeva Nodira Maxmudjon qizi

Maktabgaça ta'lim samaradorligini oşirişda Mariya Montessori va Reggio metodikalari 199
Maxmudova Zulfiya, Hoshimova Dilnoza

Boşlanğiç sinf öquvçilarida fazoviy tasavvurlarni konstruktiv faoliyat vositasida rivojlantiriş 202
Dehqonova Mahliyo Şuhrat qizi, Bakirova Şahlo Muxtor qizi

Zamonaviy oilada rollar taqsimotining ijtimoiy-psixologik omillari 207
Majidov Jasur Baxtiyaroviç

Ösmirlik davrida tolerantlikning psixologik tuzilmasi va emotsional-irodaviy determinantlari 212
Qozoqova Intizor Ismoyiljonovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarida gender stereotiplariga nisbatan tanqidiy tafakkurni rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 217
Xolmatova Zulfiya Tillavoldiyevna

Boşlanğiç ta'lim jarayonida steam ta'lim texnologiyalarini qöllaş orqali öquvçilarning kreativ fikrlaşini rivojlantiriş metodikasi 221
Djumayeva Zoxidaxon Muxammadjonovna, Aliyeva Navrözbibi Abdijalilovna

Oila va maktabgaça ta'lim taşkiloti hamkorligining pedagogik asoslari 225
Iminova Dilnoza Nasirovna

Kreativ yondaşuv asosida bölajak ingliz tili öqituvçilarining lingvometodik kompetensiyalarini rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 228
Yuldaşeva Umida Maxmudovna

Boşlanğiç ta'lim jarayoniga antropologik yondaşuv asosida öquvçilarni intellektual rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 232
Oltiboyeva Kamola Şarofjon qizi

Инновационный подход к методам выразительного чтения в современном образовательном процессе Ташкентский университет гуманитарных наук 236
Пулатов Фуркат Тухтамуродович

Umumta'lim maktablarida iqtidorli öquvçilarni aniqlaş va ular bilan işlaş yöllari: jahon tajribasi tahlili 243
Zaynitdinova Masuda Abdukadirovna

Возможности "SMART"-технологий в образовании детей с ограниченными возможностями 250
Абдухоликова М. Б.

Inklyuziv ta'lim şaroitida koxlear implantli bolalarning eşituv-nutqiy faoliyatini taşkil etişning pedagogik şart-şaroitlari va metodik modeli 256
Mirzayeva Umidaxon Inamovna

Nemis tilida yozma nutq könikmalarini rivojlantirişning zamonaviy pedagogik usullari 261
Turamurodova Sevinç Anvarovna

Maktabgaça yoşdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirişda tarbiyaçining pedagogik mahorati va interfaol öyinlarning özaro uyğunligi 264
Kamoldinova Muazzam Avazbek qizi

Maktabgaça ta'lim tizimida kadrlar malakasini oşiriş sifatiga ta'sir etuvçi taşkiliy-pedagogik va ijtimoiy-psixologik omillar 270
Raximova Shaxlo Baxtiyorovna

Bölajak tarbiyaçilarni maktabgaça ta'lim taşkilotlarida bolalarni jismoniy tarbiyalaşga tayyorlaşning pedagogik şart-şaroitlari 276
Ibraximov Sanjar Urunbayeviç

Voyaga yetmaganlar bilan professional muloqot jarayonida emotsional intellektning ahamiyati 282
Raxmanova Dilnoza Farmanovna

Katta guruh tarbiyalanuvçilarining STEAM ta'lim texnologiyasi asosida nutqiy komptensiyasini şakllantiriş metodikasi 286
Tairova Madinabonu Baxtiyarovna, Sohobova Oyşaxon Asatillo qizi

Şifoxona şaroitida uzoq muddat davolanayotgan bolalarga ta'lim berişning pedagogik xususiyatlari va usullari 291
Vorisova Zuhra Raufovna

Tarix yönalişi talabalarida yozma manbalarni tanqidiy talqin qilişning nazariy va metodologik asoslari 295
Ergashbayev Shoxruhbek Shuxratjon o'g'li

Современный подход к инновационному преподаванию русского языка в вузах Узбекистана 300
Камолова Гулхумор Жамолдиновна

Sport maşğulotlari jarayonida funksional tayyorgarlikni rivojlantirişning nazariy va metodik asoslari 306
Aşurov Asadillo

Zamonaviy adabiy ta'lim asosida öquvçilarda hayotiy könikmalarni aksiologik jihatdan rivojlantiriş konsepsiyasi 311
Nazarova Mohigul Akmalovna

Ösmir yoşdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirişga yönaltirilgan samarali pedagogik texnologiyalar ...315
Salohiddinova Ğ. B.

Pedagogical Potential of Developing Environmental Values in English Language Teaching Abstract 320
Xujanova Shaxina Abdullayevna, Xamrayeva Charos Norvoyevna

Talaba yoşlarda empatiya va hayotdan qoniqişning inklyuziv ta'limga boğliqligi 326
Mamadjanov Ismoiljon Ibragimdjon öğli

Oliy ta'limda RAG texnologiyasiga asoslangan intellektual öquv yordamçilari:
imkoniyatlar, çeklovlar va ilmiy böşliqlar 331
Ibragimova Manzura Jumaqul qizi, Zokirov Sanjarbek Ikromjon öğli

Talabalarning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantiriş metodikasini takomillaştirişning didaktik imkoniyatlari ...336
T. M. Xasanova

Talabalarning falsafiy bilimlarini şakllantirişda sun'iy intellektdan foydalanişning ilmiy-metodik tizimi 341
Nodirbekov Furqatbek Umarjon öğli

Olamning lisoniy manzarasi xususida mulohazalar.....345
Şodiyeva Şoxida Inatovna

Boşlanğiç sinf öqiş darsligida öqişning ikki maqsadi va matn turlari: pirls nuqtai nazaridan tahlil
(3-sinf "öqiş savodxonligi" darsligi misolida) 349
Boyçayeva Şarifa Saidkulovna

Umumta'lim maktablarida biologiya fanini (inson anatomiyasi bölimini) öqitişda
neyropedagogik usullardan foydalaniş metodikasi 354
D. T. Atabayeva

Bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda
refleksiv yondaşuvning pedagogik imkoniyatlari..... 358
Djumaniyazov Uktam Madrimoviç

Guruhiy hamkorlik va refleksiv yondaşuv asosida talabalarning kreativ fikrlaş kompetensiyasini
rivojlantiriş metodikasi 363
G. X. Eşmurodova, D. M. Xolmatova

Yangi Özbekistonda zamonaviy pedagogik yondaşuvlar (STEAM)..... 368
Xakimova Istoda Xolmurzo qizi

Uzoq muddatli davolanişda bölgan yurak qon tomiri tizimlariga ega bolalar uçun
moslaşuvçan ta'lim muhitini yaratiş 373
Xakimova Gulşat Abdusalomovna, Juzboyev Nurlan Ural öğli

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

BÖLAJAK MUSIQA ÖQITUVÇILARINING ÇOLĞU IJROÇILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRIŞDA REFLEKSIV YONDAŞUVNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Djumaniyazov Uktam Madrimoviç
O'zbekiston davlat konservatoriyasi Nukus filiali
"Çolğu ijroçiligi" kafedrasi dotsenti v.b.
Djumaniyazovuktam3@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda refleksiv yondaşuvning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi ijro maqsadi, özini özi kuzatiş, dalillarga tayangan baholaş va pedagogik izohlaş örtasidagi boğlanişni asoslaşdan iborat. Nazariy tahlil, qiyoslaş va pedagogik modellaştiriş asosida refleksiv maşqning yetti bosqiçli ketma-ketligi, kundalik savollari hamda kompetensiyalarni baholaş mezonlari işlab çiqildi. Natijalar nazariy-metodik takliflar sifatida taqdim etilib, mizrobli çolğu maşğulotlariga mos vaziyatlar bilan izohlandi. Muhokamada yondaşuvni qöllaş şartlari, dalillarni umumlaştiriş çegaralari va keyingi empirik tekşiruv yönalişlari belgilandi.

Kalit sözlar: bölajak musiqa öqituvçisi, çolğu ijroçilik kompetensiyasi, refleksiv yondaşuv, özini özi baholaş, metakognitsiya, mustaqil maşq, mizrobli çolğular, badiiy talqin, refleksiv kundalik, pedagogik qayta aloqa.

Abstract: This article analyses the pedagogical potential of a reflective approaç to developing prospective music teaçers' instrumental performance competencies. It aims to explain the relationşip between performance goals, self-observation, evidence-based evaluation, and pedagogical explanation. Theoretical analysis, comparison, and pedagogical modelling were used to develop a seven-stage reflective practice sequence, journal prompts, and competence assessment criteria. The results are presented as theoretical and methodological proposals, illustrated through teaçing scenarios involving plectrum instruments. The discussion specifies the conditions for applying the approaç, the limits of generalising the available evidence, and directions for further empirical validation.

Key words: prospective music teaçer, instrumental performance competence, reflective approaç, self-assessment, metacognition, independent practice, plectrum instruments, artistic interpretation, reflective journal, pedagogical feedback.

Аннотация: В статье анализируются педагогические возможности рефлексивного подхода к развитию инструментально-исполнительских компетенций будущих учителей музыки. Цель исследования - обосновать взаимосвязь исполнительской цели, самонаблюдения, оценивания на основе конкретных свидетельств и педагогического объяснения. На основе теоретического анализа, сопоставления и педагогического моделирования разработаны семиэтапная последовательность рефлексивной практики, вопросы дневника и критерии оценивания компетенций. Результаты представлены как теоретико-методические предложения и раскрыты на примере учебных ситуаций при игре на струнных щипковых инструментах с медиатором. В обсуждении определены условия применения подхода, ограничения обобщения имеющихся данных и направления дальнейшей эмпирической проверки.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, инструментально-исполнительская компетенция, рефлексивный подход, самооценка, метакогниция, самостоятельные занятия, струнные щипковые инструменты с медиатором, художественная интерпретация, рефлексивный дневник, педагогическая обратная связь.

KIRIŞ

Bölajak musiqa öqituvçisining kasbiy tayyorgarligida çolğu ijroçiligi musiqiy asarni badiiy jihatdan ifodalaş, ijro usullarini tuşuntiriş va öquvçining musiqiy rivojlanişini yönaltiriş bilan boğliqdir. Talabaning asarni xatosiz çalişi muhim bölsa-da, uning qanday maşq qilgani, qaysi yeçimni nima sababdan tanlagani va natijani qanday tekşirgani ham pedagogik ahamiyatga ega. Uşbu savollar ijroçilik tajribasini ongli özlaştiriş hamda uni öqitiş

tajribasiga aylantiriş imkonini beradi. Şu nuqtayi nazardan refleksiv yondaşuv çolğu maşğulotlarining mazmuni va mustaqil ta'limni taşkil etiş usullarini takomillaştirişga xizmat qiladi.

Bölajak musiqa öqituvçilarining kasbiy tayyorgarligida çolğu ijroçiligi musiqiy asarni texnik va badiiy jihatdan puxta ijro etiş hamda ijro usullarini ta'lim oluvçiga tuşuntira oliş bilan tavsiflanadi. Uşbu vazifalarning özaro boğliqligi talabadan eşitiş tasavvuri, ijro texnikasi va badiiy talqin bilan bir qatorda, öz faoliyatini tahlil qiliş, tanlangan yeçimlarni asoslaş va öquvçining tayyorgarligiga mos maşqlarni belgilaşni talab etadi. Şu bois çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda ijro natijasiga erişiş jarayoni, qöllangan usullarning maqsadga muvofiqligi va ularni ongli ravişda tanlaşga alohida e'tibor qaratiladi.

Refleksiv yondaşuv talabaning ijro maqsadini belgilaşi, öz harakatlarini kuzatişi, eşitilgan natijani belgilangan mezonlar bilan qiyoslaşi va keyingi maşq usulini asosli tanlaşini taşkil etişga xizmat qilişi mumkin. Bunda talaba ijrodagi nomuvofiqlikni qayd etiş bilan birga, uning ehtimoliy sabablarini tekşiradi, muqobil yeçimlarni sinaydi va tanlangan usulni pedagogik jihatdan izohlaydi. Mazkur maqolada refleksiv yondaşuvning bölajak musiqa öqituvçilari çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişdagi pedagogik imkoniyatlari ijro tajribasini anglaş, mustaqil maşqni boşqariş va uni öqitiş tajribasiga aylantiriş bilan boğliq holda körib çiqiladi. Milliy çolğu ijroçiligida refleksiv yondaşuvning ahamiyati texnik harakat va musiqiy ifodaning özaro ta'siri bilan belgilanadi. Mizrobning torga tegişi, tor almaşiş, barmoq tartibi va tovuşlarning boğlanişi alohida texnik vazifalar bölişi bilan birga, fraza xarakteri hamda badiiy obrazni yuzaga keltiriş vositalaridir. Talaba qulay harakatni tanlaşda uning eşitiladigan natijasini tuşuntirişi zarur. Aks holda texnik jihatdan bajarilgan parça musiqiy mazmunni yetarliça ifodalamasligi mumkin. Şu sababli refleksiya texnika va badiiy talqinni boğlaydigan maqsadli tahlil sifatida taşkil etilişi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda refleksiv yondaşuvning pedagogik imkoniyatlarini örganiş refleksiv amaliyot, özini özi boşqarib örganiş va musiqiy ijroçilik faoliyatiga oid tadqiqotlarni özaro boğliq holda tahlil qilişni talab etadi. Mazkur yönalişdagi adabiyotlarda ijroçining rivojlanişi maşqni bajariş bilangina çeklanmay, uning maqsadini anglaş, qöllanilgan usulni tekşiriş va natijaga qarab keyingi faoliyatini özgartiriş bilan izohlanadi. Bölajak musiqa öqituvçisi tayyorgarligida uşbu jarayon qöşimça pedagogik mazmun kasb etadi: talaba öz ijroçilik qarorlarini tuşuntira olişi va ularni ta'lim oluvçining imkoniyatlariga moslaştirişi zarur.

Refleksiv yondaşuvning nazariy asoslarini tuşuntirişda D. A. Sçönning "The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action" asari muhim örin tutadi[1]. Olim kasbiy faoliyatda yuzaga keladigan murakkab vaziyatlarni hal qilişni mutaxassisning öz harakatlari va vaziyat örtasidagi munosabatni qayta anglaş jarayoni bilan boğlaydi. Uning faoliyat jarayonidagi refleksiya haqidagi qaraşlari amaliy qarorning vaziyatga javoban şakllanişini tuşuntirişga xizmat qiladi. Uşbu nazariyani çolğu ta'limiga tatbiq etganda, ijroçining tovuş natijasini eşitişi, uni dastlabki badiiy maqsad bilan qiyoslaşi va ijro usulini moslaştirişi alohida ahamiyatga ega. Masalan, talaba frazaning rivojlanişi kutilganidek ifodalanmayotganini sezganda, artikulyatsiya yoki tovuş kuçini qayta körib çiqişi mumkin. Bunday tatbiq Schön konsepsiyasining pedagogik talqini hisoblanadi; uning asarida aynan milliy çolğularni öqitiş metodikasi işlab çiqilmagan. Mazkur yondaşuvning mavzu uçun ahamiyati ijroçilik harakatini anglangan va qayta körib çiqiladigan kasbiy qaror sifatida tuşuntirişidadir.

B. J. Zimmermanning özini özi boşqarib örganiş nazariyasi refleksiyani maqsadga yönaltirilgan öquv faoliyatining tarkibiy qismi sifatida yoritadi. Olimning yondaşuvida oldindan rejalaştiriş, faoliyatni bajariş va öz faoliyati yuzasidan refleksiya özaro boğlangan siklni taşkil etadi. O'quvçi natijani baholaş orqali keyingi vazifalarini va ularga erişiş usullarini aniqlaştiradi[2]. Uşbu nazariy asos çolğu maşğulotlarida talabaning mustaqilligini tuşuntiriş uçun ahamiyatlidir. Talaba muayyan parçani örganişdan oldin maqsad belgilaydi, maşq davomida öz harakatlarini kuzatadi, yakunda esa tanlangan usulning natijasini tekşiradi. Bunda refleksiya va özini özi boşqariş tuşunçalarini farqlaş zarur. Refleksiya faoliyatning mazmuni, sabablari va natijasini anglaşga yönaltirilsa, özini özi boşqariş motivatsiya, vaqt, diqqat va öquv şaroitlarini taşkil etişni ham qamrab oladi. Demak, refleksiv yondaşuvni maşğulot yakunidagi savol-javob bilan çeklaş uning imkoniyatlarini töliq oçmaydi.

Bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda refleksiv yondaşuv masalasi mahalliy tadqiqotçilarning mustaqil ta'lim, milliy çolğularni örganiş va ijroçilik faoliyatini takomillaştirişga bağişlangan işlarida ham yoritilgan. Mazkur mavzu nuqtayi nazaridan F. A. Sapoyeva va X. I. Tursunovning tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega[3,4]. Ularda refleksiv mexanizmlar musiqiy faoliyatni mustaqil taşkil etiş, individual ta'lim trayektoriyasini belgilaş hamda ijroçilik kamçiliklarini aniqlaş va tuzatiş bilan boğliq holda körib çiqilgan. Mazkur tadqiqotlar asosida refleksiv yondaşuvni bölajak musiqa öqituvçisining ijroçilik faoliyatini anglangan tarzda taşkil etişiga xizmat qiladigan pedagogik yönaliş sifatida körib çiqiş mumkin. Maqolada uşbu qaraş şaxsiy ijro natijasini tahlil qiliş bilan birga, tanlangan texnik va badiiy yeçimni pedagogik izohlaş masalasi bilan boyitiladi.

Nazariy tahlil natijasida refleksiv yondaşuvning tarkibi va uni maşğulotga tatbiq etiş vositalari tizimlaştirildi. Natijalar uç yönalişda ifodalandi:

- ijroçilik kompetensiyasining refleksiv tarkibini aniqlaştiriş;
- maşqning izçil ketma-ketligini işlab çiqiş;
- baholaş uçun kuzatiladigan belgilarni belgilaş.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy-metodik xususiyatga ega. Tahlil materiali refleksiv amaliyotga oid konseptual asar[1], özini boşqarib örganiş haqidagi maqola[2], musiqiy örganişga oid nazariy va empirik işlar hamda mahalliy tadqiqotlar haqida ma'lumot beruvçi rasmiy e'lonlardan taşkil topdi[3,4]. Manbalar refleksiya, mustaqil maşqni boşqariş va çolğu ta'limiga mazmuniy aloqadorligi asosida maqsadli tanlandi.

Nazariy tahlilda manbalardagi maqsad qöyiş, özini kuzatiş, natijani baholaş va faoliyatni özgartiriş tuşunçalari ajratildi. Qiyoslaşda ularning öquv jarayonidagi vazifasi hamda ijro qarorini izohlaş bilan boğliqligi körib çiqildi. Pedagogik modellaştiriş orqali uşbu amallar mizrobli çolğudagi muammoli parça ustida işlaş ketma-ketligiga moslaştirildi. Bosqiçlarni ajratişning asosi har bir amalda olinadigan ma'lumot va uning keyingi qaror uçun zarurligidan iborat böldi.

Metodik yeçimning içki izçilligi maqsadga mos dalilni tanlaş, kuzatuvni sabab haqidagi taxmindan farqlaş, tuzatiş usulini qayta ijroda tekşiriş va tajribani pedagogik izohlaş talablari böyiça körib çiqildi. Qaşqar rubobi va rubob primaga oid vaziyatlar ketma-ketlikni tuşuntiriş uçun tuzilgan şartli misollardir. Tadqiqot doirasida respondentlar iştirokidagi tajriba-sinov, ekspertlar bahosi yoki statistik tekşiruv ötkazilmagan. Şu sababli natijalar metodik taklif sifatida talqin qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahliliy yondaşuvlar şuni körsatadiki, refleksiv yondaşuvning *birinçi pedagogik imkoniyati* ijroçilik qiyinçiligini aniqlaştiriş bilan boğliq. "Asar yaxşi çiqmayapti" degan umumiy baho örniga talaba ritm qayerda buzilayotgani, tovuş qaysi ötişda özgarayotgani yoki fraza nega uzilib qolayotganini belgilaydi. Şundan keyin muammo nota matnini anglaş, içki eşitiş, harakat muvofiqligi yoki maşq strategiyasi bilan boğliqligi taxmin qilinadi. Taxmin alohida maşq orqali tekşiriladi. Bunda refleksiya xatoni qayd qilişdan uning ehtimoliy sababini izlaşga ötişni ta'minlovçi öquv amali sifatida taşkil etiladi.

Ikkinçi imkoniyat texnik harakatni badiiy maqsad bilan muvofiqlaştirişdir. Talaba mizrob zarbasi, artikulyatsiya yoki applikaturani tanlar ekan, qanday tovuş va frazalaşga erişmoqçi ekanini izohlaydi. Muqobil variantlarni qiyoslaş ijroçilik qarorining eşitiladigan asosini oçadi. Bunda texnik qulaylik, ohangning izçilligi va asarning uslubiy talablari birgalikda hisobga olinadi. Milliy kuylarni tahlil qilişda lad, usul va bezaklarning xususiyatlari e'tiborga olinişi kerak; barça asarlar uçun bir xil dinamik yoki artikulyatsion yeçimni talab qiliş badiiy imkoniyatlarni toraytiradi.

Uçinçi imkoniyat mustaqil maşqni boşqarişdir. Talaba har bir maşğulot uçun çegaralangan vazifa belgilaydi, unga mos usul tanlaydi va natijani tekşiriş vaqtini rejalaştiradi. Muammoli parça özlaştirilgaç, u musiqiy jumla va asar yaxlitligiga qaytariladi. Uşbu tartib kiçik bölak ustidagi işning umumiy badiiy maqsaddan uzilib qolişiga yöl qöymaslikka qaratilgan. O'qituvçi dastlab rejalaştirişni birgalikda bajaradi, keyinçalik savollar va tayançlar miqdorini talabaning mustaqilligi ortişiga qarab kamaytiradi.

Törtinçi imkoniyat ijroçilik tajribasini pedagogik bilimga aylantirişda namoyon böladi. Bölajak öqituvçi öz xatosini qanday aniqlaganini, qaysi maşqni nima sababdan tanlaganini va natijani qanday tekşirganini boşqa kişiga tuşuntiradi. Şunday izoh öquvçidagi öxşaş qiyinçilikni tahlil qiliş uçun dastlabki metodik tayanç bölişi mumkin. Biroq talaba öziga yordam bergan usulni barça öquvçilarga bir xil tavsiya etmasligi zarur. Harakat tajribasi, tayyorgarlik va repertuar farqlari pedagogik yeçimni qayta moslaştirişni talab qiladi.

Maşğulot uçun "maqsadni aniqlaş: dastlabki ijro, dalilni qayd etiş, sababni taxmin qiliş, tuzatiş usulini sinaş, qayta ijro, pedagogik izohlaş" ketma-ketligi taklif etiladi. Dastlab talaba qisqa parçada erişmoqçi bölgan natijani ifodalaydi. Söng uni ijro etib, nota matni yoki yozuvdagi aniq örinlarni belgilaydi. Tuzatiş jarayonida bir vaqtda juda köp şartni özgartirişdan saqlaniş maqsadga muvofiq: aks holda qaysi harakat natijaga ta'sir qilganini tuşuntiriş qiyinlaşadi.

Masalan, qaşqar rubobida qisqa kuy parçasini ijro etişda tor almaşadigan joyda ritm notekisligi sezildi, deb faraz qilamiz. Bu real tajriba natijasi emas, metodik vaziyatdir. Talaba avval muammoli örinni nota matnida belgilaydi va yozuvni tinglaydi. Keyin ritmni çolğusiz bajarib, qiyinçilik ritmik tasavvur bilan boğliqligini tekşiradi. Ritm töğri bajarilsa, sekin sur'atda tor almaşiş harakati va ikki qölning muvofiqligi kuzatiladi. Zaruratga qarab mizrob yönalişi yoki barmoq tartibining muqobil varianti sinab köriladi. Tanlangan usul avval qisqa bölakda, söng töliq jumlada tekşiriladi. Yakunda talaba qaysi taxmin tasdiqlangani va qaysi biri qayta körib çiqilişini izohlaydi.

Rubob prima yoki boşqa mizrobli çolğuda fraza yakunining badiiy jihatdan işonarsiz çiqişi boşqa turdagi refleksiv vazifani talab qiladi. Bunda tovuş davomiyligi, eşitiladigan susayiş, artikulyatsiya va musiqiy jumlaning rivojlanişi qiyoslanadi. Talaba ikki talqin variantini yozib, qaysi biri asar mazmuniga mos kelişini tuşuntirişi mumkin. Baholaşda faqat yozuvning umumiy jarangdorligiga tayaniş yetarli emas: mikrofon masofasi va xona akustikasi taassurotga ta'sir qilişi mumkin. Şuning uçun qiyoslaş şaroitlarini imkon qadar bir xil saqlaş tavsiya etiladi.

Refleksiv kundalikni ixçam savollar asosida yuritiş mumkin: "Bugun qaysi ijro vazifasini hal qilaman?", "Qaysi örinda maqsad va natija mos kelmadi?", "Buni qaysi eşitiş yoki kuzatiş dalili körsatadi?", "Qiyinçilikning ehtimoliy sababi nima?", "Qaysi usulni sinadim va nima özgardi?", "Keyingi maşqda nimani tekşiraman?". Javoblar qisqa bölişi, lekin aniq parça va harakatga boğlanişi lozim. Kundalik hajmini oşirişning özi refleksiya sifatini körsatmaydi. Yozma fikrini ifodalaşda qiynaladigan talaba dastlab oğzaki izoh yoki nota matnidagi belgilar orqali ham tahlil qilişi mumkin.

O'qituvçining qayta aloqasi talabaning öz bahosini dalil bilan tekşirişiga yordam berişi kerak. Masalan, "dinamika yetarli emas" degan umumiy hukm örniga frazaning qaysi örnida rivojlaniş sezilmagani körsatiladi va talabaning maqsadi söraladi. Juftlikdagi tinglaşda ham oldindan kelişilgan mezonlar qöllanadi: bir talaba ritmik izçillikni, ikkinçisi fraza yaxlitligini kuzatişi mumkin. O'zaro baholaş şaxsiy didni majburlaşga aylanmasligi uçun nota talabi, uslubiy asos va individual badiiy tanlov farqlanadi. Yakuniy metodik xulosa öqituvçi rahbarligida aniqlaştiriladi.

Kompetensiyalarni baholaş uçun musiqiy maqsadni anglaş, ijrodagi nomuvofiqlikni aniqlaş, sababga oid taxminni asoslaş, tuzatiş strategiyasini tanlaş va natijani pedagogik izohlaş mezonlari taklif etiladi. Ular tovuş sifati, ritmik barqarorlik va badiiy yaxlitlik kabi bevosita ijro mezonlari bilan birgalikda qöllanişi lozim. Yuqori darajada talaba muammoni mustaqil aniqlaydi, muqobil yeçimlarni tekşiradi va qarorini eşitiş dalili bilan asoslaydi. O'rta darajada ayrim bosqiçlarda öqituvçi savollariga ehtiyoj sezadi. Boşlanğiç darajada esa umumiy taassurot bildiradi va tuzatiş yölini mustaqil belgilaşda qiynaladi.

Tahlil natijasida ijrodagi qiyinçilikni aniqlaş bilan uning sababini tuşuntiriş alohida, biroq özaro boğliq amallar ekanligi aniqlandi. Masalan, ritmik notekislikni eşitiş muammoni qayd etişni bildiradi. Uşbu notekislikning ritmik tasavvur, tor almaşiş, applikatura yoki ikki qöl muvofiqligi bilan boğliqligini tekşiriş esa sababga yönaltirilgan tahlilni talab qiladi. Demak, refleksiv topşiriq talabaning "qayerda xato qildim?" savoliga javobi bilan yakunlanmasligi kerak. U "xato nima sababdan yuzaga kelgan bölişi mumkin?" va "bu taxminni qanday tekşiraman?" savollari bilan davom ettirilganda metodik mazmun kasb etadi.

Mazkur farqlaş maşq strategiyasini tanlaş uçun ham muhimdir. Bir xil eşitiladigan kamçilik turli sabablarga ega bölişi mumkinligi sababli uni bartaraf etiş usuli oldindan yagona şaklda belgilanmaydi. Ritmik tasavvurdagi qiyinçilikda ritmni çolğusiz bajariş, harakat muvofiqligidagi muammoda esa qisqa parçani sekin sur'atda maşq qiliş maqsadga muvofiq bölişi mumkin. Tanlangan usulning mosligi qayta ijro orqali tekşiriladi. Şu tariqa maşq takrorlaş faoliyatidan taxminni sinaş va natijaga qarab qarorni özgartiriş jarayoniga aylanadi. Bu munosabat maqolada taklif etilgan metodik ketma-ketlikning asosiy mantiqini taşkil etadi.

Nazariy umumlaştiriş asosida refleksiv maşqning yetti bosqiçi yagona sikl sifatida izohlandi: maqsadni aniqlaş, dastlabki ijro, dalilni qayd etiş, sababni taxmin qiliş, tuzatiş usulini sinaş, qayta ijro va pedagogik izohlaş. Uşbu siklda har bir bosqiç keyingi amal uçun asos yaratadi. Maqsad aniq ifodalanmasa, natijani baholaş mezoni noaniq qoladi; dalil qayd etilmasa, sababga oid taxmin umumiy taassurotga tayanadi; qayta ijro bajarilmasa, tuzatiş usulining muvofiqligini tekşiriş qiyinlaşadi. Şuning uçun ketma-ketlikning pedagogik qiymati bosqiçlar sonida emas, ular örtasidagi mazmuniy aloqaning saqlanişidadir.

Bölajak musiqa öqituvçisi tayyorgarligiga xos natija sifatida pedagogik izohlaş refleksiv siklning yakuniy böğini etib belgilandi. Talaba ijrodagi muammoni hal qilgaç, tanlangan maşqning maqsadi va qöllaniş şartlarini tuşuntiradi. Bu jarayonda şaxsiy tajriba öqitiş uçun anglangan metodik mazmunga aylantiriladi. Biroq özige yordam bergan usulni boşqa öquvçiga özgarişsiz tavsiya qiliş yetarli emas. Bölajak öqituvçi öquvçining tayyorgarligi, harakat tajribasi va musiqiy idrokidagi farqlarni hisobga olib, topşiriqni moslaştiriş zaruratini ham asoslay olişi kerak. Şunday qilib, pedagogik izoh ijroçilik qarorining mazmuni bilan birga uning qöllaniş çegaralarini tuşuntirişni ham qamrab oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nazariy-metodik tahlil refleksiv yondaşuv bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda ijro maqsadi, özini kuzatiş, natijani baholaş va tuzatiş harakatlarini özaro boğlaşga xizmat qilişi mumkinligini körsatdi. Uning pedagogik ahamiyati ijroçilik qiyinçiliklarini anglaş, texnik yeçimlarni badiiy maqsadga muvofiqlaştiriş hamda şaxsiy ijro tajribasini metodik jihatdan izohlaş imkoniyatida namoyon böladi.

Çolğu maşğulotlariga aniq maqsad va mezonlarga asoslangan refleksiv topşiriqlarni kiritiş, audio-video qaydlar hamda ixçam refleksiv kundalikdan foydalaniş tavsiya etiladi. Baholaşda ijro sifati bilan birga talabaning qiyinçilik sababini tuşuntirişi, mos maşqni tanlaşi va qarorini pedagogik asoslaşini hisobga oliş maqsadga muvofiq. Taklif etilgan metodik yeçimlarning samaradorligini tajriba-sinov orqali tekşiriş keyingi tadqiqot vazifasi sifatida belgilanadi. Bölajak musiqa öqituvçilarining çolğu ijroçilik kompetensiyalarini rivojlantirişda refleksiv yondaşuvning pedagogik imkoniyati ijro maqsadi, kuzatuv, asoslangan özini baholaş va keyingi harakatni boğlaşida namoyon böladi. Uşbu yondaşuv qiyinçilikni aniqlaştiriş, texnik yeçimni badiiy maqsadga moslaştiriş, mustaqil maşqni rejalaştiriş uçun metodik asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Sçön D. A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. - New York: Basic Books, 1983.
2. Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview // Theory Into Practice. - 2002. - Vol. 41, № 2. - P. 64-70. - DOI: 10.1207/s15430421tip4102-2.
3. Sapoyeva F. A. Bölajak musiqa öqituvçilarining mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantiriş: pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi himoyasi haqidagi e'lon. Ixtisoslik: 13.00.01 - Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi. - Oliy attestatsiya komissiyasi rasmiy veb-sayti. - URL: https://oak.uz/pages/12987. 03.11.2026.
4. Tursunov X. I. Elektron ta'lim resurslari vositasida milliy musiqa çolğularini mustaqil örganiş metodikasini takomillaştiriş: pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi himoyasi haqidagi e'lon. Ixtisoslik: 13.00.02 - Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (musiqa ta'limi). - Oliy attestatsiya komissiyasi rasmiy veb-sayti. - URL: https://oak.uz/index.php/pages/32381. 03.11.2026.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(1)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.